



ЗАМАН



Газета издается на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: zaman.smikbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы Ю.А.Коковну Студентлени халкъла аралы кюню бла АЛГЫШЛАУУ

Багъалы шухъла!

Сизни жуукълашып келген байрам бла -Студентлени халкъла аралы кюню бла- жюрегимден кызыу алгышлайма.

Студентле кеслерини адет-төрелери, жамауат-политика ише къатышыулары бла энчи эм сейирлик биригиу болуп эрттеден бери келедиле. Биююнлюкде, глобализация дуняны бийлеп бара турганы бла байламлы Россейни жамауатына жангы, бютон кыйын борчла тамамларга тюшген заманда, студент жаш тёлнюно социальный магъанасы бютонда ёседи. Къыралны къадары сизге кёре боллугун, аны келир заманы ючюн жууалпылыкны хар биригиз да сезерге, ангыларга керексиз, ол бек магъаналыды.

Республиканы бийик билим берген окъуу юйлерини студентлери алган билимлерин бла жыйышдырган сынауларын Къабарты-Малкъарга эмда саулай Ата журтубузга жаратырыкларына ийнанам. Кесим а сизни хунеригизини, фахмугузну айнытууга, сайлаган усталыгыгызда жетишимле болдуруга, жамауат жашаууга тири къатышырга себеплик этер ючюн, къолудан келгенни аямалыгыма сёз береме.

Багъалы шухъларым! Байрамыгыз бла алгышлай, кийик саулукулу болуругузу, ырахат жашауу этеригизни, окъууда, илму эм чыгъармачылык ишигизде жетишимле болдуругузу сюйгеними билдиреме.

Ю.А. КОКОВ,

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы.

К.К.Эфендиевни «Къабарты-Малкъар Республиканы аллында кыйыны ючюн» орден бла саугъалауу юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны УКАЗЫ

Къабарты-Малкъар Республикада культураны бла искусствону айнытууга уллу кыйын салганы ючюн **ЭФЕНДИЕВ Киристан Касимовични** «Къабарты-Малкъар Республиканы аллында кыйыны ючюн» орден бла саугъаларга.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы Ю. КОКОВ

Нальчик шахар, 2014 жылда 13-чю ноябрьде, №228-УГ

Эл мюлк



Тирликни жыйып бошайдыла

Республиканы эл мюлк сферасында урунганла сабан ишлени къыстау бардырадыла. Арт кезиуде кюнню хали да бу ише иги себеплик этеди.

Бу конде аграрийле тирликни жыйып бошай турадыла. Нартюх быйыл 110 минг гектар жерде ёсдюрюлген эди да, андан 660 минг тонна тирлик жыйылганды. Аны битимлиги бир гектардан 60 центнерге жетгенди.

Тахта кёгетлени да 18,8 минг гектардан (95 процент) 310 минг тонна жыйып бошагандыла. Битимлиги бир гектардан 200 центнер болганды.

Картофну да кёп къалмай то-

лусунлай алып бошагандыла. Битимлиги, тахта кёгетледеча, эки жюз центнер чакълы болганды. Жыйылган тирлик а 245 минг тоннага дер жетгенди. Чёплеу да орулмагъанлай артык кёп къалмаганды. Быйыл андан бир гектардан 17 центнер, саулай айтханда уа, 36 минг тонна алынганды.

Башда айтылганыча, жер къургъакъда арендаторла сабанланы да къыстау сюредиле, кюзюклене себиб да бошай турадыла.

Светлана САМЧЕНКО.

КъМР-ни Эл мюлк министерствосуну пресс- службасы.

Къырал жумушпа

Сабий сарланы санын кёбейтиуню амалларын сюзгенди

13-чю ноябрьде Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы Юрий Кокв Москвада РФ-ни билим берии эм илму министри Дмитрий Ливанов бла тюбешгенди.

Ала ушакъларында къыралны Президентини школга дер жаш санын сабийле жюрюген учреждениялада къошакъ жерле къурауу юсюнден май указларын толтуруу не халда болганына артыкъда уллу эс бургъандыла.

«Жол картага» тийишлиликде быйыл 3-7-жыллыкка сабий садлада 3175 жангы жер ачарга белгиленгенди. Ол жумуш 2016 жылга тамамланылып бошаллыкды.

Тюбешимде дагыда Къабарты-Малкъарда орта профессионал билим берген системаны айнытуу, аны ырыскы-техника онгларны кючлендириу, кадет школлагга себеплик этиу жаны бла баш магъаналы борчла да сюзюлгенди.

«Доступная среда» программа жашауда къалай бардырылганыны юсюнден айта, Юрий Кокв бусугъатда битеулю билим берген учрежденияланы 37-синде къыяулу, саусуз сабийле

окъурча онгла къурала турганын билдиргенди. Ушакъны кезиунде КъМР-де билим бериию айнытуу бла байламлы башха вопросла да сюзюлгенди.

Сёз жангы аэропортну юсюнден баргъанды

Къабарты-Малкъарны Башчысы Юрий Кокв тюнене Москвада Хауа транспортну федеральный агентствосуну оючусу Александр Нерадько бла тюбешгенди. Ала экиси да «Россейни транспорт системасын айнытуу» 2010-2020 жыллагга жарашдырылган федеральный целевой программасын чеклеринде Къабарты-Малкъарда жангы, шёндюго заманга келишген аэропорт комплексни къурулушун бардырыуу юсюнден сёлешгенди.

Жангы аэропорт хауа транспортну ишин игилендирирге, къоркъуусулуккуну тийишлисича жалчытырга онг берликди, республикага келген туристлени санын кёбейтирге, алай бла уа Север-Кавказ федеральный округну, ол санда Къабарты-Малкъарны да, турист-рекреация комплекслерин айнытырга себеплик этерикди.

Юрий Кокв бла Александр Нерадько ол проектни ахча бла жалчытууну онгларын сюзгенди, аны жашауда бардырыуу болжалларына да къарагъандыла.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

ТУРИЗМ



Элбрус курорт къышха хаппа-хазырды

Минги таудагы туризм жаны бла инфраструктура келир кыш кезиуде толусунлай хаппа-хазырды. Профилактика халда бардырылган жангыртуу ишле тамам этилгенди, битеу механизмге, системалага да тынгылы къаралганды. Аны бла бирге объектеде урунганланы усталыкларын кючлендириуге да аслам эс бурулганды.

«Азау-Мир» деген лыжа жолда быйыл август айда къурулуш ишле башланган эдиле. Ала да толусунлай тамамлангандыла. Специалисте трассаны кенертгенди, ташладан, кирпичиден да тазалагандыла. Энди лыжа жолну кенлиги 80- 200 метрге жетеди. Бу кёрюмдю

кеси да халкъла аралы тау-лыжа курортланы стандартларына келишеди.

«Кругозор» станциядан энише айланган жерде лыжа жолну кенлиги тёртден эки жыйырма метрге кенг болганды. Аны ишлер ючюн, иги кесек къая ташны уауатырга тюшгенди. Алгъада былайда таудан саркъган суу ызла жагъаланы оюп, чырмау салып турган эдиле. Энди ала жер тюбюнде быргыла бла барыра мадар этилгенди. «Азау –Мир» трассаны узунлугу сегиз километрге жуукъ болганды. Аны бир –бир жерлеринде бийиклиги 550- 650 метрге окуна жетеди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Жазылыу - 2015

«Заманны» - хар таулу юйюрге!

Хурметли жамауат!

«Заман» - миллетибизни жангыз газетиди. Аны бетлеринде малкъар халкъны культурасыны, тарыхыны, биююнню жашаууну, айтхылык адалларыны жетишимлерини эмда жарсыуларыны юслеринден басмаланган материалланы сиз бир башха изданинда табаллык тыйюлсюз.

Алайды да, жазылыгызы, билеклик этигиз кесигизни газетигизге! Жангы жылда да ол сизни керти шухъгуз, огурулу сёз негеригиз болур деп ышанобыз.

«Заман» газетни редколлегиясы.

Бизни индексидиз - 51532

Дата

Россеини Жуапха тартылганланы терсликлерине жолуктурууну федеральный службасыны КъМР-де Управлениясында энчи буйрукъланы толтурган «Вулкан» бёлюм кьуралганыны 21-жыллыгына аталган кьууанчлы жыйылыу болганды. Анга ФСИН-ни КъМР-де Управлениясыны кьуллукчулары эм бёлюм-но энчи составы кьатышхандыла.



Къыйын борчну тамамлаучулазъа - Ыспас эм махтау



Россеини ФСИН-ни КъМР-де Управлениясыны начальниги ич службаны полковниги Мухамед Маржов бек къыйын буйрукъланы толтурган бёлюм-но энчи составын байрамлары бла алгышлаганды. Ол кесини сезюнде «Вулкан» бююнлюкде тынгылы хазырлыгы болган, кьаллай къыйын ишлени профессионал даражада толтурурга кьолундан келген бёлюм болганын белгилегенди эм анда кьуллук этгенлеге саулык, эсенлик тежегенди,

мындан арысында да бёлюм аллына салынган борчланы бет жарыкылы толтурлугуна ышаннганын чертгенди. Ала кьаллай къыйын жумушдан да юйлерине сау-саламат кьайтырлары суйгенин айтханды.

«Вулкан» энчи бёлюм-но кьуллук этюнде жетимлерини эм тарыхыны юсюнден службаны начальниги полковник Валерий Кишукю кеп шарт юлгю келтиргенди.

«90-чы жылланы башында тутмакъланы арасында бузукьлык

ишле кеп этиле эдиле: власта-лазъа боюн салмау, адамланы жесирге алыу дегенча. Аны бла байламлы СССР-ни МВД-сыны 1990 жылда 13-чу ноябрден 451-чи номерли буйругуу бла уголовный-толтуруучу системада къыйын борчну тамамлаучу энчи бёлюм кьуралганды, -дегенди ол.

Къабарты-Малкъарда аллай отряд 1993 жылда февральда КъМР-де ич ишлени министрини буйругуу бла Россеини ФСИН-ни КъМР-де Управлениясында «Вулкан» энчи отряд ишлеп башлаганды.

Бёлюм-но начальниги кесини жолдашларын байрамлары бла алгышлап, ФСИН-ни оночулары «Вулкан» аллына салынган борчланы хар заманда бет жарыкылы толтурурга хазыр болганына ышандырганды.

Жыйылыу ахырында ишлеринде махтаула болганла сыйлы грамотала эм Ыспас-бюсюреу письмола бла саугалангандыла, «Вулканы» аскерчилери концерт кьргюзтгендиле.

Россеини ФСИН-ни КъМР-де Управлениясыны пресс-службасы.

Кенгеш

Шарт борчла белгилегендиле



Тюнене КъМР-де МВД-да болган кенгешде ведомствону тылда этиллик жумушларыны эм финанс - мюлк нызамны жалчытыуу юсюнден вопрос сюзюп сюзюлгенди. Анга министрствону оночулары эм баш бёлюмлерини бла службаларыны энчи составлары кьатышхандыла.

Анда жылы озган кезиунде бёлюм-но ишени итогларыны юсюнден докладны КъМР-де МВД-ны тылда жумушланы

жалчытыуу управлениясыны начальниги ич службаны полковниги Анзор Озороков этгенди.

Ведомствону оночулары кьаралган вопросну сюзюп бошагандан сора тылда этиллик жумушланы эм финанс-мюлк ишлени кьыйматлы этиу жаны бла тийишли борчла белгилегендиле.

КъМР-де МВД-ны пресс-службасы.

Патриот ниетде юйретю

Кадетчиледе кьонакьуда



Къабарты-Малкъар Республикада Ич ишлени министрствосу энчи бёлюмлеринде ишленге Атажуню элде 2-чи номерли кадет интернат школда болгандыла.

Анда Къабарты-Малкъарны битеу шахарларында бла районларында 150-ден артык сабий окуйду. Аланы асламысы келир заманларын аскерде эм полицияда кьуллук этиу бла байламлы этерге суюдиле.

Кадетчиле кьонакьулазъа интернатны майданында ариу тизилип тюбегендиле. Аланы нызамлыкларына, буйрукьла-

хапарлазъа уллу эс буруп тын-гылагандыла. МВД-ны энчи бёлюмлеринде болган аскер саууланлы, кийимлени эмда кьоруулаучу кереклени полициячыла кьураган кьормюде пулеметлазъа, автоматлазъа, керохлазъа, кьамалазъа, бычаклазъа кьураганлары бла кьалмай, аланы кьолларына алып да кьргендиле, ала бла

Элбрус курорт кьышха хаппа-хазырды

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Кьыш кезиуде кьар этген оборуудание да ишлеркиди. Лыжа-лада учхан адамга бир тюрлю хата болмаз ючюн, жолу жанлары бла аула тартылыкьдыла, белгиле да салынырыкьдыла. Лыжа жолланы кьоркьуусуу хайырлануу юсюнден толу информация бла билдириу стенде кьуралгандыла.

Солурга келгенлени кьоркьуусулукьларын жалчытыуга энчи магьана бериледе. Канат жоллада связь эмда видеокамерала ишлейдиле. Аланы хайыры бла кьалауур служба тегерекде-башда болумга дайым кез-кьулакь болганлай турады. Кьарангы кезиуде лыжа жолланы чыракь-ла жарытханлай турадыла. Мы-

чмай медицина болушлукь берирге да аламат амалла бардыла. Саулай айтханда, туристни кьоркьуусулугуу эм магьаналы жерни алады мында.

Алиса ТАРИМ.
Элбрус районну администрациясыны пресс-службасы.

РЕЙТИНГ

Путинни даражасы кетюрюледди

Америкалы журнал «Forbes» этген оюмга кере, Россеини Президенти Владимир Путин дуняда айтханына эс бурдурган адамланы рейтинглеринде биринчиди. 2013 жылдача, рейтингде экинчи жерни АБШ-ны президенти Барак Обама бийлегенди. Аланы ызларындан Кьытайны президенти Си Цзиньпинь барады.

«Forbes» Путин «россеили самодержецди», ол кесини тууган журтундача, «дуняда да кючюн-кьарууун терк-терк кьргюзтуп турады», -дегенди. Ол жазганга кере, Путинни 2013 жылда рейтингде алчы болганы кеп даулашла ту-дурган эди. «Бир жылны ичинде ол Кьрымны Россеиге кьошханды, Кьытай бла бирге 70 миллиард доллардан аслам ахча багьасы келишим этгенди (ол дуня башында бек уллу кьурулушу проектиди). Бу

шартла биз айтхан тюз болганын кьргюзтедиле», -дейди журнал.

Дуняны атлары бек айтылган биринчи он адамларын-дан сора, «Forbes» чертгенге кере, Римни бабасы Франциск, Германияны канцлери Ангела Меркель, АБШ-ны Федеральны кьыстырыкь системасыны башчысы Джонет Йеллен, дуняны бек бай миллиардери Билл Гейтс (ырысхысы 81 миллиард долларды), Европаны ара банкыны башчысы Марко Драги барадыла. Тогузунчу жерде Google-ни кьураган миллиардерле Ларри Пейдж бла Сергей Бриндиле (13-чу эм 14-чо жерле). Рейтинге бек бай америкалыладан 400-сю бардыла, 31,5 эм 31-шер миллиард долларлары бла. Онунчу жерни Великобританияны (Англия) премьер-министри Дэвид Кэмерон алганды.

Транспорт

Нальчикге - шендююлю троллейбусла

Жууукь кезиуде республиканы ара шахарына Саратов областьда «Тролза» заводдан жангы троллейбусла келлидиле. Аланы хар бирини да энчи аккумуляторлары барды. «Бу амалны хайыры бла троллейбусла ток ызлазъа кьошулмай энтта да 50 километр чакьлы барырга боллукьдула», - деп билдиргендиле КъМР-ни Транспорт эм связь жаны бла кьырал комитетини пресс-службасындан.

Аккумуляторлары болганыны хайырындан, троллейбус маршрутланы андан да узакьга созарга боллукьду энди. Аны бла бирге жангы маршрутла ачарга амал чакьыганды. Дагыда бир игилиги - энди ала бла бирге энчи электрочук ыла кьура-зъа, подстанцияла ишлерге кереклиси жокьду.

Бизни корр.



ны терк эмда тынгылы тамалаганларына, педагоглары алларында марш бла барганларына кьурап турсанг, чынтты аскерчиле сунмай кьаллыкь туююлсе. Жаланда кез кьарамлары кьргюзтедиле сабий болганларын.

Бир кесекден энчи техника да кьериундо - бронетранспортерла, кьурч машинала, «Урал» бла «УАЗикле». Интернатчыла алазъа артыкьда бек кьууангандыла, аланы юслеринден

бирге суратха да тюшгендиле. Кадет интернат школну директору аскер-патриот ниетде юйретю жаны бла орунбасары Мухамед Сижажев, былай тюбеишлени магьаналыкьларын чертип, кьонакьулазъа жюрек ыразылыгын билдиргенди. Бу ишни кьураганла уа кадет школга энтта да келмей кьалмазлыкьларын айтхандыла.

КъМР-де МВД-ны пресс-службасы.

УШАКЪ

«Жаш адамларыбыз тири болургъа, хар не жаны бла да хунерлерин ёсдюрюрге итинирге керекдиле»

- Азамат Русланович, жаш тёлю ара не мурат бла кьуралганды?

- Биз республикада ёсюп келген тёлюню сейирлерин тинтип, излемлерин билип, аланы жалчытыр мурат бла кьуралгандыбыз. Жаш адамланы жамауат ишге кьатышдыругъа энчи магъана беребиз. Республикада болгъан проблемаланы кетериуге ала да жууаплы болгъанларын ангыларгъа керекдиле.

Башха айтханда, бизни баш муратыбыз жаш адамланы окьуудан бош заманларын тап кьуаргъады. Бу борчну толтуралабыз, деп айтыргъа эркине. Бизни хар районда да бёлумлерибиз бардыла, элдеде, шахарлада жашагъан жашла бла кьызла акцияларыбызгъа, тренингибизге сюйюп жыйыладыла, волонтер клубубузгъа келедиле, жандауурлукъ ишлерибизге кьатышадыла.

- Мен билгенден, сиз школчула бла профориентация иш да бардырасыз. Андан башха программаларыгъыз а бармыдыла?

- Биз социальный проектлени тюз жарашдыругъа, аланы жашауда бардырыгъа юйретюге да энчи магъана беребиз. Бюгюнлюкде социальный проектлеге кьырал да тутхучулукъ этеди, аланы толтургъан жамауат организациялагъа грантла, субсидияла да берилгенлерин биле болурсуз.

Биз а республикада болгъан проблемаланы ачыкъларгъа, аланы кетериуно жолларын табып, тийишли проектле жарашдырыгъа юйретебиз. Алай бла жаш адам кесини сынауун, билимин ёсдореде. Аны бла бирге уа жамауатха да жарайды. Бюгюнлюкде, жарсыугъа, жаш адамланы араларында тюрлю-тюрлю арууулары профилатикасы ахырда бардырылмайды. Нек эсе да, бюгюнлюкде СПИД-ни юсюнден сагынмайдыла, алай ол жокъ этилгенди. Биз а СПИД-ге кьажуу ара бла бирге ишлейбиз, республикада бу аруу «жашыракъ» болгъанын, аны бла кьолайлы юйорледе ёсген жашла бла кьызла окьуна ау-

КЪМР-де Кёп функциялы жаш тёлю ара кьуралганды юч жыл болады. Ол кьаллай жумуш-ла тамамлагъанын, ёсюп келген тёлюге не бла тутхучулукъ этенин билер мурат бла араны таматасы Азамат Азубеков бла тюбешгенбиз.



ругъанларын билебиз.

Быллай жарсыуно туура этип, жаш адамланы араларында саулукълу жашуу этиуно жайуу жаны бла иш бардырабыз. Республикада атлары айтылгъан, даражалары жүрюген адамла бла тюбешюле, тренингле кьурайбыз. Алай ишни хайыры чыкмай кьалмайды.

- Шёндю, жарсыугъа, бир-бирле кеслери кьармашмай, кьыралдан болушлукъ сакълар турадыла...

- Ол айтханын тюздю. Бирле окьуп бошагъандан сора, ким эсе да анга болушурукъ, бир жукъ берлик, аны проблемаларын кетерлик сунуп, сакълар турадыла. Алай ол терсди. Хау, социальный проект уллу ахча келтирлик туюлду, алай ол бизни жарсыуларыбызны кетериге болушурукъду.

Социальный проектни мурдорунда бизнес ачаргъа да онг барды. Бизнес а кеси башынгы кечиндирге болушурукъду. Жаланда проектни тап кьуаргъа, аны жашауда бардыргъанда, тюз атламла этерге тийишлиди. Биз а ма ол затлагъа юйретебиз – бир магъаналы проблеманы керюп, аны кетерик ючюн, кьаллай жумушла толтургъа тийишли болгъанына, бюджетни санаргъа, проектинги жамауатха белгили этерге дериде.

- Профориентация ишни юсюнден да сагынмай кьояргъа жарамас.

- Бюгюн школда окьугъан жашла бла кьызла тамбла кьаллай усталыкны сайларыкълдыла, окьууларын андан ары кьайда бардырыкълдыла,

жашауда не бла кюреширикдиле. Ма быллай кьыйын, алай келир заманга магъаналы соруулагъа жууапла табаргъа керекбиз. Алай жууапны ким берликди – ата-аналамы неда сабийле кеслерими? Аны ангылар мурат бла биз школлада окьуучула, аланы ата-аналары бла да тюбешюле бардырабыз, ушакъла кьурайбыз. Бюгюнлюкде Нальчикни битеу школларында да болгъанбыз.

Мен акьыл этгенден, битеу усталыкъла да магъаналы, керекли болгъанларын ангылатыр керекди. Алай шёндю жаланда юристлени бла экономистлени сагынганлай, аланы махтагъанлай турадыла, ишчи усталыкъла уа жокъ болуу чекге жетгендиле. Алай жаш адамларыбызны моданы ызындан бармай, жашауларындан тюз сайлау этерге, кеслери онгларын, фахмуларын билерге юйретерге керекбиз.

Ол мурат бла биз республикада профессионал билим берген окьуу юйледе кьаллай усталыкъларгъа юйретгенлерин, предпринятияда уа кьаллай вакансияла болгъанларын тинтип, аланы тенгешдиргенбиз. Ата-анала бла тюбешюледе республикада кьаллай усталыкъла жетишмегенлерин ангылатарбыз.

Болсада кёпле сабийлери бийик окьуу юйлени бошасала сюедиле. Аланы билимлери, фахмулары, онглары жетериклерине, кьаллыкъларына кьарамайдыла. Ма бир юлгю келтирелин. Биз бардыргъан тестледен, тинтиуледен сора кьызын кийимле тигерге фак-

мусу болгъаны ачыкъланады. Ол айгъа эки-юч жыйрык тигип, юйорюн кечиндиралыкълды. Алай, юйорне келип, анасына мен тигиучю боллукъма дегенде, ол а: «Тигиучюле, ишчиле, шапала, слесарьла вузгъа кирерге ахчалары жетмегенле болсунла. Сен а юрист боллукъса, ахчабыз барды», - деп, чорт кесип кьояды. Быллай юлгюле уа кёпдюле.

Ата-анала сабийлери ючюн сайлау этип кьоймай, аланы жүреклери неге тарханларын, нени сюйгенлерин эсге алыргъа керекдиле. Айтумла тюз кьуаралмагъан неда саны билмеген кьаллай юрист, экономист болаллыкълды? Аны юсюнден да сагъыш этигиз.

- Кьабарты-Малкьарны жаш тёлюсю кьаллайды, ол нени сюеди, нени излейди, неге бюсюремейди, деген соруулагъа жууап табарча тинтиуле бардырылмагъандыла, республикада тюрлю-тюрлю излеу-тинтиу институтла болгъанлыкългъа. Сизни уа бармыды аллай жумушну тындырырча онгугъуз?

- Биз тамамалагъан жумуш-ла илму жаны бла артыкълда магъаналыдыла, деп айталыкъ туююлме. Алай, сёз ючюн, профориентация ишни башлардан алгъа социология соруу бардыргъанбыз. Жаш адамладан ала ким болуп ишлерге сюйгенлерин, кьайда окьугъанларын, усталыкълны кеслери сайлагъанларын бла кьалгъанларын анга ыразымдыла, туююлмюдюле, деп соргъанбыз. Андан белгили болгъаныча, жаш адамларыбызны асламысы кеслери сюйген иш бла кюрешмедиле, ала ата-аналары сайлагъан ыз бла барадыла.

Проектлерибизни башлардан алгъа да быллай тинтиуле бардырабыз. Уллу илму иш тамамайбыз деп айтырча туююлду. Алай жаш адамла орамлада низамны сакъларгъа, башхалагъа чырмагъан водителъни тохтатыргъа сюедиле. Бизни республикада жашагъан жашла бла кьызла да жашауларын кеслери кьолларына алыргъа, тыйгъычладан, чырмауладан кьутулургъа юйренерге керекдиле. Ма олду бизни муратыбыз.

- Кертисин айтханда, ёсюп келген тёлю бла тюбешюлеге кёбюсюнде кьуруда бир адамла кьатышханлай турадыла. Кьыйын жашуу болумгъа тюшгенле бла уа иш ахырда

бардырылмагъанга ушайды.

- Тири жаш адамла бла ишле-ген тынчыракълды, алай биз жаланда ала бла чекленип кьалмайбыз. Кьыйын жашуу болумгъа тюшген жашчыкъларгъа бла кьызчыкъларгъа энчи магъана беребиз. Сёз ючюн, кёп болмай 1-чи номерли интернат школда окьугъан сабийчикле бла ишле-леп башлагъанбыз. Интернатда неда кьолайсыз юйорледе сабийле буюкългъан этедиле, жашаугъа чамланyp, ачыула-огьурусла болуп ёседиле. Биз а ала тенглеринден башха болмагъанларын, аланы да онглары уллу болгъанларын, жаланда кьармашыргъа мадар эте билерге кереклисин ангылатыргъа кюрешебиз. Ол алагъа бек магъаналыды.

- КЪМР-де жаш тёлю политика жаны бла праволу акт бармыды?

- Кесигиз сагъыш этигиз, арт алты жылны ичинде жаш тёлю политика жаны бла жууаплы власть органы статусу, аты да алты кере тюрендиргенди: министерство, департамент, кьырал комитет да болгъанды. Жаш тёлю политика жаны бла праволу акт а бюгюнлюкде бек керекди.

- Жаш тёлю кёп функциялы араны битеу ишлерини мураты недеди?

- Бек башы-жаш адамларыбызны «уятыргъа», жамауат ишге кьатышдырыгъа, проблемаларын кетериге юйретюдо. Ала жашауларын кеслери кьолларына алыргъа борчу болгъанларын ангылатыду.

Ма, сёз ючюн, Москвада «Стоп-хам» деген кьымылдау барды. Аланы ишлери даулашла да туудурадыла, алагъа бюсюремегенле да бардыла. Алай жаш адамла орамлада низамны сакъларгъа, башхалагъа чырмагъан водителъни тохтатыргъа сюедиле. Бизни республикада жашагъан жашла бла кьызла да жашауларын кеслери кьолларына алыргъа, тыйгъычладан, чырмауладан кьутулургъа юйренерге керекдиле. Ма олду бизни муратыбыз.

Ушакълны ТИКАЛАНЫ Фатима бардыргъанды.

Жамауатха таплыкългъа

Эки бёлюм да бир мекамга

Россейни федеральный миграция службасыны Кьабарты-Малкьар Республикада Управлениясы (УФМС) бу кюнледе 1-чи эм 2-чи номерли бёлюмлерин жангы мекамгъа кёчюргенди. Энди ала Нальчик шахарда, Пушкин атлы орамда, 85-чи номерли юйде орналгъандыла.

Мекамны кьууанчлы халда ачылыуна УФМС-ни таматасы ич службаны полковниги Муаед Тленшев эмда Нальчик шахар округну жер-жерли администрациясыны башчысыны орунбасары Улбашланы Ислам да кьатышхандыла. Ала акиси да коллективни, шахарчыланы да

ол магъаналы иш бла алгъыш-лагъандыла эмда анда келгенлени жумушларын, башха ишлени да тынгылы тамамарча онгла кьуралгъанларын белгилегендиле.

Керти окьуна, мында кьыялуу адамла да эсге алыннгандыла, ала кеслери келип, чырмаусуз жумушларын кьыйналмай тамамаргъа боллукълдула. Жамауатха таплыкългъа «бир терезе» деген амал кийирилгенди.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.
Суратда: мекамны кьууанчлы халда ачылыуна кьатышханла.
Суратны автор алгъанды.



Магъанагы тема

ПШИКАН ТАОВ:

Предпринимательлерибиз республикабызны тутхучлу айныууна себеплик этериклерине ышанама

КЪМР-де Предпринимательлени эркинликлерин къоруулау жаны бла уполномоченный бизни корреспондентибизге гитче эм орталыкъ предпринимательствону айныгыгъа чырмаулык этген баш сылтаулары туура этгенди.

-Биз,-деп башлагъанды ол сёзон,- административ тыйгычлары, налог политикаы, ахча къытлыкны, оздуруп бардырылган контрольну, тынгылы жарашдырылмаган законлары юсперинден айтыргъа юйренчек болуп къалганбыз. Алай а адамны кесинден не зат къалганыны юсюнден сагъыш этерге заман болганды. Не десек да, бизнесни жетишимли болуу адамны хунерлигине, ол файданы, къорачны да тергей билгенине, анга тапсыз тыюген кезиуледе таукел болалганына, амал табалганына кёредди.

Токъсанынчы жыллада ише жаралуу адамларыбызны 80-90 процентни бизнес бла къореширге сюйгендиле. Бююнлюкде аллайла 1,5-2 процентни тутадыла. Айхайд да, жашау торленгенди, бизнесни бардырынуу жоруклары да башха болгандыла. Алгын жууапха тартылмай этерге боллукъ кеп ишле энди закондательствого кийрилгендиле. Алай кепле кеслерин заманнга ушаталмагандыла, ол торлениулеге келишлмагандыла.

Гитче эм орталыкъ предпринимательствону айныгыуда тыйгычыла аз болмагандыла, алай ала да торленгендиле. Бизнес да шёндюго заманнга келиширге, конкуренциягъа чыдарча болургъа, жангы амалланы сингдире барыргъа керекди. Жетишимли болуу ючюн, дайым да алгъа барганлай, сагъыш этгенлей турургъа тийшиди. Алайсыз жангы онгланы кёрюр, хайыр келтирилгил амалланы сезер амал жокъду. Аны уа сабийни акъылына, мин оюм этгенден, гитчеликден сингдирирге керекди, аны иш келлю, жууаплы болургъа, кеси аллына оюу эте билирге, билимин дайым да ёсдюруп туургуа юйретип.

-Предпринимательликге юйретир онг а бармыды? Ол -жашау болумду, предпринимательствону мурдорларын билген азды.

-Мен башханы юсюнден айтама-предприниматель болургъа угъай, не ишде да жетишимге итинирге, башламчылык этерге, усталыгы-

ынгы ёсдюрюрге юйретиуно, жашауда жарарыкъ затлагъа тышюндюрюно юсюнден айтама. Алай а билим беруюно шёндюго системасы башха ниетни сингдиреди: жалаанда бешлеге окумансанг, даражалы вузгъа кирлик туююлсе, тууррса сора бир затха да жарамай. Аны къатлап айтып турсанг, керти окуна, бир затха да жарамазча боллукъса.

Адамгъа школда окуна жашау этуюно предпринимательствоча амалы болганындан хапар билдирсенг, ол аны сайларыгына ышанарчады.

-Болсада бизни акъылыбызгъа жетишимли болууу башха амаллары къаты сингип турадыла: школ, вуз, артада уа къырал къуллукъгъа кириу. Анда иш хакъ азды, алай а тыйгычсыз тёнеди.

-Керти окуна, асламысы жалаунагъа ишлеуно сайлайдыла. Аны да ангыларчады. Ахчасын, ырахатлыгын тас этерме деп къоркъмаган алай кеп адам чыкъмаз. Алай биз шёндюго дуняда къолайлы жашау этерге сюе эсек, алгыннгы акъылыны торлендирирге керекбиз.

Бизни республиканы юсюнден айтханда, анга экономиканы айнытууу жангы, бютон къыйматлы амалына кёчере керекди. Анга уа гитче эмда орталыкъ предпринимательство себеплик этерикди. Ол регионну экономикасыны конкуренциягъа чыдамлыгын кётюрюрге болушурукъду. Аны социальный магъанасын да унутургъа жарарыкъ туююлдо. Мен адамланы иш бла жалчытууу, аны жашау къолайлыкларыны иглендириуюно юсюнден айтама.

Стратегия планнга кёре, башламчылык эте билген, экономика жаны бла билимли болган, рынок болумлада терк окуна тюз амал табаргъа къолларындан келген ишчи тёлуюно хазырауу системасын да къурамай боллукъ туююлдо. Бююнлюкде билим беруу жашау болумдан кериди. Аны жаш тёлуюно экономика тириликке келлендирир мураты жокъду.

-Предпринимательлик бла ю-

реширге хар кимни да къолундан келип къалмайды да.

-Мен хар ким да предприниматель болсун демейме. Сабийни литературагъа неда математикагъа хунерлигин эслегенлей, аны анга итиндиребиз да. Бизнесмен эмда башчы болаллыкны да заманында эслерге эмда ол хунерлики айнытыргъа болушургъа керекди. Ол ишни бардырыргъа тийшиди.

Предпринимательликге хунерлики экономистле производствону къураууно тёртюнчо шартына санайдыла, аны башхаланы- жерни, урунуу, ахчаны - бирикдирип, бирге хайырланууда магъанасы уллу болганын чертип.

-Билим берюуде ишлегенле Сизни школ жашауу керти болумундан кериди, деген оюмугъузу терге санаргъа да болурла.

-Мен республиканы Жамауат палатасына таматалыкъ этгенде, жаш адамла рынок болумлагъа кеслерин къалай жарашдыралгъанларын тинтгенме да, ала ны окутуу система экономика жаны бла билим бермегенине тышюнгенме. Акъылбалыкъ болмагъанлары асламысы предпринимательство не болганын билмейдиле, жашауу керти болумуна тышюнемейдиле, ала ны акъылларына сингдирилген жорукладан таяргъа къоркъадыла. Школда, вузда да билим беруюно системасы энди тышюне барадыны выпускниклеге экономика ишеги тири къатышыргъа онг берген болумла къуаргъа керек болганына.

Гитче эмда орталыкъ предпринимательствого да оючула эм кадрла хазырауу программасын жарашдырыргъа эмда аны жашауда бардырыргъа керекди, деген предложение сансыз этилинип къалганын да айырып айтыргъа сюеме. Ол а адамгъа заманнга акъабыргъасын жарашдыра, башхала бла сёлеше, кесин сойдоре, къыйынлыкладан къутулууу тап амалларын таба билирге эмда башха ышанлагъа юйретирча алай жарашдырылгыра керекди. Кеслерини бизнеслерине оюу эте билиу азды, биз республиканы жангы амалла бла тутхучлу айныууна себеплик эталлык, анга башчы болаллык адамланы хазырларгъа борчулукъ.

Ушакъны Майя **БИЖОЕВА** бардырганды.

Тюбешу

Энергияны аяуу юсюнден дерсле

Къабарты-Малкъарны Энергетика эм тарифле жаны бла къырал комитетини специалистлери Нальчикте 34-чю номерли прогимназияны 3-чю классда окуучуларына энергияны аяуу юсюнден дерс бардыргандыла. «Бу иш Энергияны аяуу Битеудуния кюнуне (11-чи ноябрь) жораланган эди» - деп билдиргендиле комитетни пресс-службасындан.

Къонакъла сабийле бла электрокюч приборланы тийишли хайырланууно юсюнден ушакъ этгендиле. Эшитген затларыны юсюнден юйлеринде сынап кёрюрге, сагъынылган проблемала бла байламлы оюмларын билдирирге да чакъыргандыла алауны.

Электрокючю, энергоресурслары аяргъа кереклисин сабий замандан окуна ангылатыргъа керекди, дейдиле



специалистле. Ол хар кимни да быллай ресурслагъа сакъ болургъа, тегерекдеги къуду-

ретге аяуу кёз бла къараргъа себеплик этерик ишди.

Бизни корр.



Налогланы ёлчегине тиерик туююлдоле **Ростов** область 2015 жылда бизнесни регион налогларын кётюрюр муратлы туююлдо эм инвесторлагъа бюджетден келлендириу халда бериллик ырыскына да азайтырыкъ туююлдо. Аны юсюнден губернатор Василий Голубев «Ростов область- айныуу жери» деген халкъла аралы бизнес-форумну чеклеринде билдиргенди.

-Биз быыйл Ростов областьда регион бизнесге налогланы кётюргенбиз, келе турган жылда да кётюрлук туююлдо. Биз бизнесге этилип турган болушукъну мындан ары да этерикбиз. Бир-бирле ол болумну торлендирирге керекди, дейдиле, биз торлениуленди да ашыкъмай тынч бардырылкъбыз,-дегенди Голубев.

Аны айтханына кёре, бюджетни файдасы бизнесге налогланы кёбейтиуу бла угъай, жангы предприятиялары къурауу бла эмда болган предприятиялары айнытыуу бла кёбейтирге керекди.

Араплы бизнесменле

Чечен бла шагъырейлендиле

Араплы бизнесменлени делегациясы «Роял Групп» компанияны президенти, инвестиция фонду оюучусу Абу-Дабби Тахун бин Заед Аль Нахайян бла Грозныйге келгенди. Грозныйни аэропортунда къонакълагъа Чечен Республиканы башчысы Рамзан Кадыров, Къырал Думаны депутаты Адам Делимханов, Чечен Республиканы башчысы эм правительствосу Администрациясыны оюучусу Магомед Даудов тобегендиле, деп билдиргендиле Чечени башчысы эм правительствосу пресс-службалары.

Араплы делегация Чечени уллу инвестиция проектлери, ол санда «Ахматны къаласы» деген кеп функциялы комплекс бла, «Ведучи» деген, къышда, жайда да ишле турлукъ тау-лыжа курорт бла, «Грозненское море» спорт-саулукуу кючле» деген турист комплекс бла шагъырейлендирикди. Андан сора, араплы инвесторла да къатышып, ол проектлени сзерикидле.

Андан ары араплы делегация Грозныйде ишлене турган кеп функциялы къонакъ юй комплексде, Аргун шахарда Аймани Кадырованы атын жюрютюрюк межитде, Гудермесде хафизини школунда боллукъду.

Тау элере газ ыз тартырыкъдыла

2016 жылга дери Шимал Осетияда 20 чакълы бир элге, ол санда тау элере, газ быргынызла тартырыкъдыла, деп билдиргендиле ТАСС-ны корреспондентине республиканы башчысыны эм правительствосуна пресс-службаларында.

Ол ишни мажоритаргъа 232,7 миллион сом берилгенди, ол санда федеральный бюджетден 50 миллион сом, республикалы бюджетден да 5 миллион сом. Газ бла жалчытылынган элени санында боллукъдула «Дзнага», «Дигория» эм «Таймази» деген тау-рекреация комплексле да.

42 километр узунлугу болган газ быргынызны ишлеу мазуу бла ишлеген котельялары тыйбыйт газ бла ишлерге кенюрюк жыл сайын 20 миллион сом чакълы бир ахчаны аярыкъды. Газ быргынызны ишлеуге 167 миллион сом берилликди, ол санда федеральный бюджетден 152 миллион сом, республикалы бюджетден да 15 миллион сом.

Сют жарашдырылукъ завод ачылылкъды

Астрахань областыны оюучулары 2012 жылда банкрот болган, регионда бек улугъула саналган, «Молокозавод Володарский» деген предприятияны 2015 жылда жангыдан ишлетир муратлыдыла. Аны юсюнден ТАСС-ны корреспондентине областы экономика жаны бла айнытуу министрини орунбасары Леонид Кучерук билдиргенди.

-Бу производствону сатып алып айныталыкъ инвестор да таблганды. 2015 жылда заводну ишлерча этер ючюн, битеу онгларыбызны хайырланарыкъбыз,-деп чертенди ол. Областыда халкъны сют бла жалчытууда чурум жокъду, чурум башхадда, сютно сатарча рынок жокъду, «адамла сютно сатамлайдыла, аны банкрот болган кезиуде тохтатхан эдиле. Алгын завод областыны сютуюно 30 процент чакълысын жарашдырып турганды.

Шахар голледен толлукъду

Кюз артыны ахыр кюнлерин, 8 градусха жетген жылылыкны, чучуакъ кюнлени, волгоградчыла толу хайырланып, мингле бла саналган тольпан голлени урлукъларын орнатарыкъдыла. -Волгоградны хауа болумларында тольпан голлени урлукъларын жерге салууно болжалы октябрьди,-дегенди ТАСС-ны корреспондентине «Волгоградзеленхоз» деген муниципальный предприятияны оюучусуна орунбасары Елена Ковальчук. Аны айтханына кёре, октябрын арасында бек сууукъ болганды, ол себегден тольпанланы кюзню ахыр жылы кюнлеринде орнатыргъа тошгенди.

Ол тольпанла сууукълагъа бек тёзюмлюдөле. Апрельде эм майны ол кюнлеринде Волгоградны скверлеринде бла паркларында кеп торсюню 75 минг тольпан чыгарыкъдыла-къызгылдымла, акъла, сарыла, къызылла, кеп торсюнюле окуна да,-дегенди ол. Андан сора быыйл Волгоградда 26 минг роза пол юлюк орнатарыкъдыла. Ала Волгоградха областыны батаникалы бахчаларындан келтирилдикдиле.

Владикавказда - Александр

Невский килиса

Владикавказда Александр Невскийни намысына жоралып Россейни чеклеринде ишлене турган килисада бир жолгъа 4000 адам Аллахка къуллукъ этерикди, анда къонгуроу минараны бийиклиги 70 метрден аслам боллукъду.

«Килисаны къурулушу 2020 жылда башалыкъды-сыйлы Александр Невский князны 800-жыллыгыны байрам кюнунде. Владикавказдагы килиса Александр Невскийни намысына ишленген тёртюнчо килисады»,-деп билдиргендиле ТАСС-ны корреспондентине Владикавказны эм Алан епархияны пресс-службаларында.

УЛЛУ ХОРЛАМНЫ 70-ЖЫЛЛЫГЫНА

Аны аты иги бла айтылганлай турады

Ата журт урушун жылларын эсге тюшюрсем, тылда ишлегенлеге, жашаганлагга да фронтта кзазаут этгенден тынч болмаганды, деригим келеди. Абаданганы кый, гиче сабийлеге дери ол жылла кыйын сынауну, жашауну бла ёлюмю арасында кюрешти жыллары эдиле. Ол сёзле омакылыкга неда уруш отун сынамаган төлюени сейрисиндирирге деп айтылмагандыла.

Мындан 70 жыл алгга биз, 6-7 жыллары болган сабийле, кеси башыбыздан сынаганбыз аны алайлыгын. Бютонда бек немисли фашистле уучлаган эплени адамлары душманны койсюзюлгөн бютонда сескенмей эсгермейдиле. Душмандан не ахшылык сакларык эдинг. Эл сайын коммунистле, комсомолчула, совет власть жаныла деп, уллуну, гичени да тутдула. Кёпгга тюшгенли калдырмай илишанга салдыла. Алары арасында жуукъялары, ахулары болмаган хазна таулу юйор болмаз эди. Душман кюлоуна тюшмөгөн тюз адамладан да ненасы ми на атылып, бомбала чачылып ёлгенди.

Урушун азабын башха тау элле бла бирге Огъары Бахсанни халкты толусунлай сынаганды. Бююнча эсимдеди, немислиле ёлтюргөн комсомолчу жашны - Батчаны Исмайлы - эки эгечи чачларын жыртып жиягандылары. Атабызны кхарындашыны жашы Хабибуллахны да ол кюн ёлюгөн алып келгенде, саулай туккум сарнаганды.

Урушун минг тюрлю палахы барды. Ала барысы да бузча халккны юсюне жаудыла. Битеу халккга бирден келген уллу кыйынлыккында а ачымай, эзилмей хазна киши да кытулмайды.

Мен бюгюн Ата журт урушуну кезиунде кеси кёзюм

бла кёрген быллай бир шартны юсюндөн жаргга суюме. Уруш, фронтдача, жаланда ушкок атылуу, бомба, мина чачылуу туююлду. Тылда аны башха тюрлю кыйынлыккылары да бардыла. Сёз ючюн, артха ыктырылган аскерлени кеслерини энчи жорукъяры болады. Алгга баргъанларча болмай, аланы ачулары бек уллуду. Алары да ангыларгга боллукъду. Алай урушда, мамыр жашауда да хар ким закондан, жорукъдан сора да, адамлыгына, огурлулугуна, койсюзюлгөнө, тюзю, терсни бир бирден айыра билиуюне кёре жашайды, ишлейди, буйрукуну толтурады. Аны айтханымы себеби былайды.

1942 жылны июнь айындан башлап октябрьни башына дери совет аскерле, республиканы малларын душманны кюлоуна тюшюрмез ючюн, Тонгуз-Орунун Ашуу ашуу бла Тау артына аудурургга сюргендиле. Кече, кюн да тууар, жылккы, кый, эчки сюрюуле Бахсан аузун толтуруп бара эдиле. Ол кюнде, я рабий Аллах, тау да, таш да мал болуп калды кёре эдим дерча, алай эди. Ким атлы, ким жаяу, малланы ашыгышлы кыууалайдыла. Ийнек ёкюрген, ад кишнеген, кый, эчки макъырган тауушла каяланы зынгрдатадыла. Солдатла, сюрюочюле да, ызларындан жау кыуул келгенин сезгенден болур эди, бек ашыгышлыдыла. Бютонда бег а аланы кюз артында тау ауушуну кяр басып кюярыгы ашыкдырганды. Алай, не бек кюрешсем да, ташлы тар жоллага сыйынмаган сюрюуле, ала мурат этгенча, терк баралмай эдиле. Ауушха жууклашхан сайын, жол тар болган бла бирге, тауда жолчукълага сыйынмай, тууарла, атла да бир

бирлерин тюртюр, жарладан, каяладан атып, мардасыз кёп кырылгандыла.

Алай колхозну кесини эчки сюрюуну узакъ жайлыкка кылып, Тау артына сюрюлмөгөн эди. Эплеле у Тау артына сюрюлген эчилерини орунларына андан малла алырггамы умут эдиле, огъесе колхоз сюрюуну кышда ёлюмден кытхарырггамы ёлюмден эдиле. Алай урушда, мамыр жашауда да хар ким закондан, жорукъдан сора да, адамлыгына, огурлулугуна, койсюзюлгөнө, тюзю, терсни бир бирден айыра билиуюне кёре жашайды, ишлейди, буйрукуну толтурады. Алай алайда болган адамланы юслерине ушкокларын бурадыла, алайдан сюрюп, ныгышха келтиредиле. Ким халар бергени мен билмейме, алай тюз ол кезиунде Элбрус районну партизанларыны командирлеринден бири Жабелланы Исхакъ адла чабып алайгга жетеди. Аскерлени командирини аллына тохтап, бу жыйылган адамланы терсликлери болмаганын ангылатханды. Алары кёбюсюно жашлары уруш аулакълда фашистле бла сермешгенлерин айтып, кёп сёлешип, ол кюн элли уллу палахдан кытхарганды. Аны керти кишилиги, тюз ниети, чынты адамлыгы кёрюнгенди ол кезиунде.

Улуу Хорламны 70-жыллыгынын белгиленген кезиунде тылда да кюллерына сауут алып, Ата журтну фашистледен кюруулагъан, халккны кыйын кюнунде биргесине болган жашларыбызны эсге тюшюркёк, алагга ыспас сёз айтсакъ, энди келлик төлюге ала ахшы юлюгю болура дер эдим. Исхакъ жашаудан замансыз кетгенди. Алай аны уллу адамлыгы, этген жигитликери, ахшылык-

лары бюгюн да бахсанчыланы эслериндедиле.

Огъары Бахсанда ол кюркюулу кюн малла юлешген кезиунде чыккъан кяууга бла бошалып калмайды. Аскерчилени командирлери Исхакъ бла сёлешип, ол алагга ишни болушун ангылатып бошагандан андан малла алырггамы умут эдиле, огъесе колхоз сюрюуну кышда ёлюмден кытхарырггамы ёлюмден эдиле. Алай урушда, мамыр жашауда да хар ким закондан, жорукъдан сора да, адамлыгына, огурлулугуна, койсюзюлгөнө, тюзю, терсни бир бирден айыра билиуюне кёре жашайды, ишлейди, буйрукуну толтурады. Алай алайда болган адамланы юслерине ушкокларын бурадыла, алайдан сюрюп, ныгышха келтиредиле. Ким халар бергени мен билмейме, алай тюз ол кезиунде Элбрус районну партизанларыны командирлеринден бири Жабелланы Исхакъ адла чабып алайгга жетеди. Аскерлени командирини аллына тохтап, бу жыйылган адамланы терсликлери болмаганын ангылатханды. Алары кёбюсюно жашлары уруш аулакълда фашистле бла сермешгенлерин айтып, кёп сёлешип, ол кюн элли уллу палахдан кытхарганды. Аны керти кишилиги, тюз ниети, чынты адамлыгы кёрюнгенди ол кезиунде.

Улуу Хорламны 70-жыллыгынын белгиленген кезиунде тылда да кюллерына сауут алып, Ата журтну фашистледен кюруулагъан, халккны кыйын кюнунде биргесине болган жашларыбызны эсге тюшюркёк, алагга ыспас сёз айтсакъ, энди келлик төлюге ала ахшы юлюгю болура дер эдим. Исхакъ жашаудан замансыз кетгенди. Алай аны уллу адамлыгы, этген жигитликери, ахшылык-

бла бир жерге тюшюп, жашау этгенле ахшы биледиле. Къзаакстанда Жамбул шахардан узакъ болмай, Талас черекни жарлы жагасыны башында, кюрулуш материалла чыгарган, экономика жаны бла кюлайсыз, артель бар эди. Анда ишлегенлени хазна калмай барысы да кёчгюнчюле эдиле- таулула, немислиле. Бу насыпсыз къадарлары болганлагга хар жаны бла да эс тапдыргга кюрешгенлени арасында бек алгга артельни производствосуну башчысы Жабелланы Исхаккны атын айтыргга боллукъду. Ол халккны хар адамыны жарысуун кимден да бек ангылаганды, кюлундан келгенича болушханды. Узакъ жерледен эдиле кёчюп келгени ише тохтатханды. Ёлмей, жан кечиндирилери себеп болганды.

Ата журтха кыйтхандан сора да Исхакъ Кёнделеде колхоз кюуаргга уллу кыйын салганды. Эл Советни толтуруучу комитетини председателини кыулугунда ишлей, жамауатны аллында тюз кыулукъ этгенди. Ол жыллада да малкярван халккга тынч болмаганды. Жангыдан эл, мюлк кураган, юй ишлеген хар юйюрге ауур жюк эди. Алагга болушурга, эс тапдыргга керек болганды.

Ахшы адам ёлсе да, аты иги бла айтылганлай турады. Жабелланы Исхаккны игилигин а Элбрус районну халккы бир заманда эсинден кетермез.

Халккыбызны бек кыйын кюнлеринде Жабелланы Исхаккча аны биргесине болганлагга, кюллерындан келгенича болушханлагга, тюз ниетли кыулукъ этгенле минг керемехтау эм ыспас!

ТЕММОЛАНЫ Мухадин.

ФЕСТИВАЛЬ

Алаамат макъамлаган зауукълукъ алгъандыла

Орта кюн Къырал концерт залда жыйылганла эки тюрлю байрамны кёргендиле. Анда КъМР-ни кырал филармониясыны симфониялы оркестри, художестволу башчысы Борис Темирканов дирижерлукъ этип, концерт бергенди. Аны бла айтхылыкъ жерлешибиз, маэстро Юрий Темирканов атлы III симфониялы музыканы фестивалы кыуанчлы халда жабылганды. Экинчиден а, оркестр кезиуну сезонун ачханын билдиргенди. Ингирде уа музыкантла А. Скрябинни, М. Мусоргскийни, И. Штраусланы (атасы бла жашы) музыкаларын сокъгандыла.

Бек алгга бу фестивалны бир ахшы жанын белгилерге излейме. Ары барып турган кырауучу кёргенди, хар жолда адамла кёпден - кёп жыйылып, ол, керти да, жарык байрамга бурулганды. Бютонда кыуандыргъан шарт: жаш адамла, алагга залда жерле жетмегенлерине да кырамай, сюелип тынгылайдыла музыкага. Ахыр концертде да алай эди. Баям, бу проектни баш мураты ол эди да, аны кураганла ырызы болургга керекдиле.

Ингирни аллында КъМР-ни культува министри Мухадин Кумахов, сахнага чыгып, ары келгенлеге ыспас этгенди. Алаамат музыка бла тюбешти хар заманда да зауукълукъ келтиргенин чертип, фестиваль ахырына жетгенин,

энди келер жыл төртюнчюно сакъларгга боллугъубузну билдиргенди.

Оркестр концертде А. Скрябинни биринчи номерли симфониясын сокъганды. Оркестрини биргесине Музыкалы театры солистлери Н. Морозова бла Т. Гуазов, СКГИИ-ни М. Мидова бла Г. Гридасов башчылыкъ этген хору да жырлагъандыла. Композиторну искусствогоа махтау берген чыгармасына кырауучу жарык тюбегенди. Ол, аз - аздан кюч ала барып, кульминациясында хорну кыатышханы бла бютонда бийиклеге жетгенча эди.

Ингирде дагыда М. Мусоргскийни «Картинки с выставкы» деген чыгармасына тынгылагъанбыз. Аны башха оркестрле да кеслерини репертуарларына кышаргга бек сюедиле. Композитор «Картинкаларын» художник - архитектор В. Гартманны ахыр кёрмочюне баргандан сора жазганды. Аланы араларында шүүхлукъ, художникни фахмусу кёллендиргендиле Мусоргскийни бу циклин кууаргга. Концертде аны эки кесегин - «Избушка на курьих ножках» эм «Богатырские ворота» - дегенлени эшитдиргендиле.

Сёзсюз, фестивалны жарык халда жабылууна белгиле австриялы композиторла Штраусланы тепсеу музыкалары да себеплик этгенди. Ким сансыз кыалкыккы алааны вальсларына, полькаларына, маршларына, жашауну бла учуунулуккуну бирге келишдиргенди, чамны да эркин хайырланып. Дагыда аны тууган



журтуна сыймеклиги, халккга жуукълукку да сезиледи. Оркестр Темиркановну башчылыгы бла эки кесекни да, илхамы кетмей, жарык кёллю согууп бошаганды.

Сёзсюз, фестивалны жарык халда жабылууна белгиле австриялы композиторла Штраусланы тепсеу музыкалары да себеплик этгенди. Ким сансыз кыалкыккы алааны вальсларына, полькаларына, маршларына, жашауну бла учуунулуккуну бирге келишдиргенди, чамны да эркин хайырланып. Дагыда аны тууган

ла. Иоганн Штраусну «Летучая мышь» атлы опереттасы музыка комедия кыалай жарык болурга боллугун кёргозгенди. Аны бир эшиттен хазна унутсун. Композитор вальсны патчыка болганын кёлле жазгандыла. Артында «Императорский вальсы» энчи. Ингирде аны бла опереттадан увертюраны да сокъганды оркестр. Кырауучуну сюйген, билген музыкаларына зауукълукъ алып тынгылагъаны аны узакъга созулган кыарларында, «Браво!» деп кычыргъанында сезилгенди.

Маршны эшитсек, ол музыкага кёре, анкъ алып, тизгинли, таукел боллугъубуз келеди. Бютонда ол И. Штраус (атасы) кибик устаны кюлундан чыккъса. Аны «Радецкийни маршы» байрам хали бла кёллюбнозю кётюредди. Мени оюмуна кёре, симфониялы музыканы фестивалы аллай тауушлукъ чыгарма бла бошалганы кырауучуга иги кыуум этдиргенди. Келир жыл да ол аны ашыгып сакъларыкды.

САРАККУЛАНЫ Асият.

БАСМА

Малкъар поэтни назму китабы - татар тилде

Муталип малкъар, орус тилде да жазган поэтлерибизденди. Аны назмулары бусагъатха дери да малкъар, орус, тюрк, къабарты, чуваш, къалмукъ, ногъай, инглиз тилдеде чыкъган антологиялагъа киргендиле, орус тилде жазган гитче назмуларын (верлибрле) окъуучу эрттеден биледи. Анга биз, Беппай улулу газетде биргесине ишленген журналистле, быйыл юбилейи бла байламлы жыйылыуада шагъат болганбыз. Алимле, студентле да аланы къайтарып-къайтарып окъуп, кеслерини оюмларын билдире эдиле. Къысха назмулары киргендиле аны жангы жыйымдыгына да.

Аланы татар тилге Татарстан Республикасы Жазуучуларыны союзуна правленини таматасы Рафис Курбанов кечюргенди. Аны бла уа Беппай улу Чувашияны ара шахары Чебоксарыде Къулийланы Къайсын 1942 жылда жарлы болуп жаткан госпитальгъа эсгерте къанга орнатхан мероприятиялагъа къатышханда танышханды. Бу ишни уа Чуваш Республиканы халкъ поэти Валерий Тургай къураган эди.

Татарстандан ары бизни жазуучуну къалам къарындашлары, Къулий улулу чыгъармачылыгын сыйлы кѳрген Рафис Курбанов бла Россейни Къырал

Арт жыллада басма иште тирилик, жазуучула бир бирлерини чыгъармалары бла танышыр ючюн, тюрлю – тюрлю амалланы излегенле-ри, айхай да, бизни, окъуучуланы да къууандырады. Алай бла малкъарлы поэтлени назмулары башха тилдеде чыгъадыла.

Сѳз ючюн, кѳп болмай Къазан шахарда Беппайланы Муталипни малкъар, татар, орус тилдеде «Умугланы кѳрүмдюлер» деген назму китабы басмаланганды. Аны юсюнден билдирирге сюебиз.



саугъасыны лауреаты Ренат Харис да келген эдиле. Баям, бу тюбешиуле бошдан болмагъанлары ол кезиуде

ачыкъланганды. Чабоксарыден Муталипни Къазан шахаргъа чакъыргъандыла белгили татарлы жазуучу Равиль Файзуллинни 70-жыллыкъ юбилейине. Быйыл жайда ала биягъы Тюркде да тюбешгендиле. Ма ол къысха тюбешиулене кезиунде малкъар тилден татар тилге кѳчюрюлуне тургъан назмула, арда кѳбейе кетип, бир китапха жетерча жыйылгъандыла. «Поэтме мен да, поэт», «Халкъыма», «Ана къолла», «Къязим экибиз», «Сабий тууду», «Тауларым», «Жыр табылды» - была бир кесегидиле ары кирген чыгъармаланы.

Муталипни къысха назмуларыны ариу къуралгъанларындан сора да, терен магъаналарыды окъуучугъа аланы сюйдюрген.

Ахырында окъуучугъа малкъар эм татар тилге бирге калай жууукъ болгъанларын кѳргюзтюр ючюн, Беппай улулу бир назмусун юлгоге келтирирге сюебиз:

ТАУЛАРЫН КѳРЮ ТАУЛУ

Муталипни Муталип

Ушакдан калды Таулу,
Турганлы болду даулу
Шай Чаллы, ала – жаны
Къуучаллы олу, олу...
Къуучалдан тилинди
Олардан кѳрүмдюлер
Къысха, бѳтѳ, кылулу!
Чык, тау да – жатарылулу!
Къысха, тау да – алулу!
Тауларын кѳрүмдюлер Таулу!

ТАУЛАРЫН КѳРЮ ТАУЛУ

Муталипни Муталип

Еркин калды Таулу,
Турганлы болду даулу
Шай Чаллы, ала – жаны
Къуучаллы олу, олу...
Къуучалдан тилинди
Олардан кѳрүмдюлер
Къысха, бѳтѳ, кылулу!
Чык, тау да – жатарылулу!
Къысха, тау да – алулу!
Тауларын кѳрүмдюлер Таулу!

Беппайланы Муталип мындан арысында да чыгъармачылыгы бла окъуучуларыбызны къууандыра турур деп ишанабыз.

САРАККУЛАНЫ Асият.

Конференция

Бу конгледе Шимал Кавказны искусстволарыны къырал институтунда «Издательство Марии и Виктора Котляровых как отражение культурно – исторического наследия народов Кавказа» деген илму – теория конференция бардырылгъанды. Ол Россейде Культура жылны чегинде къуралгъан мероприятиядан бириди. Котляровла Шимал Кавказда, андан тышында да кеслерини тарыхха, этнологиягъа, орографиягъа, краеведениеге жоралангъан магъаналы ишлери бла белгилдиле. Бизни халкълагъа уа аланы Къабарты – Малкъарны тарыхлы жерлерине атап жазгъан чыгъармалары сейир кѳрюнедиле.

Чыгъармачылыкларыны баш тутуругъу - сюймекликди

Окъуу юнюн фойесинде издательлени киталарындан къуралгъан уллу кѳрмюч жарашдырылгъанды. Аланы магъаналыкларына, тыш кѳрүмдюлерини айырмалыкларына эс буруп, кѳппле библиотекаларына сюйюп къошханларын белгилегендиле.

Конференцияны пленар заседаниясын ача, СКГИИ – ни ректору, профессор Рахайланы Анатолий Виктор бла Мария Котляровла бардыргъан адабият, тинтиу, тарых ишни магъаналыгын энчи белгилеп айтханды. Жыйырма жылны ичинде ала басмалагъан китапланы саны юч мингден атлагъанын эсге алсагъ а, бу юйюр тамамлагъан жумушларына битеу кѳллери, жюреклери бла берилгенлерине энтта да бир кере тюшюнебиз, деп да къошханды Рахай улу.

Келген къонакъланы араларында уа КъМР – ни Башчысыны администрациясыны таматасы Владимир Битоков, Парламентни маданият, граждан жамаут институтла эмда асламлы коммуникацияла жаны бла комитетни башчысы Борис Паштов, Адамны эркинликлери жаны бла уполномоченный Зумахъулланы Борис, КъМР-ни

Культура фондуну таматасы Владимир Вороков, Гуманитар илму – излем институтну директору Касбулат Дзамихов эм башхала да болгъандыла. Ала барысы да бир ауздан Къабарты – Малкъарны, саулай да Шимал Кавказны жанларыча сюйген Котляровланы иш кѳллюлюклерини, аланы издательстволары республиканы культура жашауунда алгъан жерлерини юсюнден айтхандыла. Быланы чыгъармачылыкларыны хайырындан Россейни, тыш къыралланы окъуучулары да бизни айтат журтларыбыз, тауларыбыз, череклерибиз бла да жууугъурак шагъырейленгендиле, деген оюм а конференцияда дайым да эшитилгенлей тургъанды.

Владимир Битоков алгъышлау сѳзюн Котляровла бардыргъан ишлери ючюн ыразылгъын билдиргенден башлагъанды. «Бу эки адам жыйырма жылны ичинде тамамлагъан жумушка багъа берген къыйынды, жамаутха къыйматы уллу болгъаныны сѳббинден. Сау болугъуз, республикабызны атын иги бла айтдырып, аны юсюнден арымай – талмай жазгъаныгъыз ючюн», - дегенди ол. Борис

Паштов а, конференциягъа жыйылгъанлагъа айланып, КъМР – ни Парламентини атындан сѳлешгенди.

Виктор Котлярову атасы Николай Васильевич талай жылны «Кабардино-Балкарская правда» газетни редакциясында бет жарыккы урунганды. Баям, жашына бу жаны бла усталыкыны сайларгъа ол да себеплик этген болур. Аны юсюнден жыйылыуда Зумахъулланы Борис айтханды. «Виктор Николаевич республиканы жамаут – политика жашауна кесин энчи жыыла сабабыр, тынчи, кишини алына чапмай келгенди. Аны ишни баш тутуругъу уа - бийик билим, адеплилик, заманны халын ангылай билиуюду», - деп билдиргенди оюмун Борис Мустафаевич.

Владимир Вороков а Виктор бла Марияны издательстволарында юч минг китап чыкъгъанын эшитгенде, сейирге къалып, ала бла ѳхтемленгенден белгилегенди. Аллай аур ишни тамамланганы уа бу эки жарыккы кѳллу адамны жюрек отларыны, тѳгереклерине сюймекликлерини хайырынданды деп, алагъа Омар Хайямны «О любви и смысле жизни» атлы китабын саугъалагъанды.

Конференцияны секцияларында бардырылгъан бѳлюмюнде да келгенле кѳп сейир докладлагъа тынгылагъандыла. Аланы «Издательство Марии и Виктора Котляровых как отражение культурно – исторического наследия народов Кавказа» деген илму – теория конференцияны жыйымдыгында да окъургъа боллукъду. Жыйылыугъа Басма эмда асламлы коммуникацияла жаны бла къырал комитетни башчысы Игорь Дроздов, КъМР – ни Парламентини промышленность, транспорт, связъ эм жол мюлк жаны бла комитетини таматасы Владимир Гугов, КъМР – ни Парламентини экономика, инвестицияла эм предпринимательство жаны бла комитетни председатели Заур Апшев эм башхала да къатышхандыла. Майкопдан, Ингушетиядан келген журналистле, поэтле уа, Виктор бла Мария Котляровлагъа киталарын басмаларгъа алагъа дайым да себеплик этгенлей тургъанлары ючюн, жюрек ыразылыкларын билдирип, кѳп алгъыш сѳз айтхандыла.

ЖАНГОРАЗЛАНЫ Нажабат.

Суратны автор алгъанды.

Экология

Кир-кипчикни кетериуге уллу кѳллу болмазгъа

Республиканы Табийгъат байлыкъла эм экология министрствосунда районлада табийгъатны къоруулау законланы сакълау не халда болгъаныны юсюнден кенгеш бардырылгъанды. Аны бла бирге кир-кипчикни жыйгъан жерлени, канализацияланы, тазалаучу объектлени юслеринден да сѳлешингенди.

Районланы бла шахар округланы администрацияларыны келечилери сагъынылган вопрсла бла байламлы докладла этгендиле. Саулай алып айтханда, аланы хар биринде да проблема ала бирчадыла дегер боллукъду. Къысха айтханда: кир-кипчикни жыйгъан жерледе болум артыкъ иги тюйюлд. Алайлагъа малла кирмезча хазна мадар этилмейди, ол тийреледе айланган хауле итле да кѳпден-кѳп бола барадыла... «Ала барысы да инфекция аруууланы жаяргъа себеплик этген затладыла», - дегенди министр Газаланы Мухтар.

Ол жерледе кир-кипчикни тийишлисича тѳгерекдеги къудуретге, адамгъа да заран келтирмезча асыраргъа амал жокъду. Сагъынылган канализация системаланы бла тазалаучу объектлени уа неда тынгылы ремонт этерге неда толусунлай жангыртыргъа керекди.

«Этер иш кѳпдю, аны болжалгъа салмай къолгъа тынгылы алыргъа керекди» - деп, министр бу иште власть органла бла бирге адамлы кеслерди да къошумчулукъ этерге кереклисин белгилегенди.

Бизни корр.

СУРАТ ХАПАРЛАЙДЫ



Тау жайлыкълагъа бара

Алгыннгы кыралыбызны элперинде ара мюклө бар эдиле. Алада иш кеп эди. Кеслери ишчилери жетишалмагъанда, школчуланы, устазланы да болушдургъандыла. Тамата класслада окугъан кызла, жашла кюзде нартох артхандыла, бичен ишлегендиле, кыйла кыйркыгъандыла.

Кеп жыл мындан алда Кенделенни экинчи номерли школуну келечилери

тау жайлыкълагъа бара туруп, бизни белгили суратчыбыз Толгъурланы Камалгъа жолукъгъандыла. Ол а аланы суратха алгъанды.

Энди уа къарайдыла ала бизге, озган жылладан салам бергенча.

Сурат 1985-чи жылда Кенделен башын да алыннганды.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

Эсгерю

Устазла эмда сыйлы ветеранла

Алгъаракълада Исламей элде билим беруи сферада кеп жыл ишлей келген, бюгонлюкде уа урунуу ветеранларын алгъышларгъа элни тёрт школундан сабийле, устазла да жыйылып, байрам ингир бардыргъандыла. Ол кюн 39 устазны сыйлы белгиле, грамотала бла саугъалагъандыла.

«Бизни биринчи устазларыбыз не заманда да жореклерибизде кыаллыкъдыла. Ала билим бергенден сора да, ариу кыйлыкъгъа, жашауда тыз жолну сайларгъа, заманларын, къарууларын да аямгагъандыла. Сау болсунала, энтта да

кеп жыл жашасынла», - дегенди районну билим беруи управлениясыны башчысы Тамара Абрегова.

Ол кюн элде «Эсибиздеги замандан кючлюдю» деген 123 устазны атлары жазылган эсгертмени да ачхандыла. Ызы бла, окуучула хазырлап, концерт программа башланнганды. Былай мероприятияла Бахсан районну бирси школларында да ётгендиле.

Лера АБАЗОВА.

Бахсан районну администрациясыны пресс- службасы.

Адет-тёре

«Жау жипге ёрлеуню уа бир да кёрмегенме»

Кеп болмай сабий туугъаннга этилген курманлыкъда болдум. Анда уа "жау жип да тагъарыкъдыла", деп эшитдим. Баргъан юйюбюзно арбазында адам аякъ басар жер болмаз дерча кеп эди кыонакъ. Сабийле, кеслерин тыялмай, абаданланы тюплеринден ёрге къарап: "Къачан тагъарыкъдыла жипни", - деп, соруп кюрешедиле. "Жау жипге ёрлеуню уа бир да кёрмегенме", - деди биреу. Андан сора "мен да, мен да" деп, кепле айтдыла, билмегенлерин жашырмай. Къайдан кёрлюкдюле бурундан келген адетлерибиз къала барсала!

Бир кесекден жипни да такъдыла. Айтханларына кёре, аны жауда сау айны тутхандыла. Ол кёрюнюп турады - жау сингипди жипге. Къууанчы болган тукумдан бир абадан киши болумну ангылатды. «Кесине базынган кючюн сынаргъа боллукъду. Биринчи болуп чыгъарыкъ эр киши жюзюк, экинчиси - кюмюш къама, ючюнчюсю бла тёртюнчюсю ача бла саугаланырыкъдыла», - деди.

Ёрлерге эркинлик берилди. Жыл санлары онбешден жыйырмагъа деричи жашла кеслерин сынаргъа хазырдыла. Алай биринчи болургъа базынган адам чыкъмай, бир талай заманны мычыдыла. Да хау, жау жипге ёрлер ючюн, къарыудан сора, лагъымлыкъ да керекди. Былай юнну биринчи кёре тургъан а аны не затын билсин.

Жашчыкъла, бир бирни кыздыра, сен бар, сен бар эте, бирчигин алгъа тюртдюле. Ол, башхала да, не бек кюрешдиле эселе да, беллеринден ёрге чыгъалмадыла. Болсада ала кеслерини кючлерин, къарууларын кезиу-кезиу сынайдыла. Сора алайда бир эр киши, жууукъ келип, дыгалас эте тургъан сабийлеге не этерге кереклисин ангылатып башлады. Кючлерин керексиз тас этген жашчыкъла анга эс буруп тынгылайдыла. Алай, тамам арыгъанлары себепли, башына деричи жеталмай, учхалап, ызларына къай-

тадыла. Ма энди бир оналты жылы толгъан жаш чыкъды. "Бюгонлюк керза сапохла излеп, кючден тапдым", - деп, аланы да кие, жипни къатына жууукълашды. Юнну жорукъларын юйрете тургъан эр киши мынга да таплыгъын ангылатды. Айтылгъанны эсге ала, жаш жипни башына женгил ёрледиле. Аны ызындан а экинчиси, ючюнчюсю да чыкъдыла. Алай бла байрам бек сейирлик болду, кеси да кызыру той бла бошалды. Туугъан сабийге да кеп алгъышла айтылдыла, анга узакъ ёмюр, саулыкъ, насып да тежедиле.

Бу юннга къарап тургъанма да, кертиси бла да къаллай адетлени унута барабыз деп, жарсыгъанма. Байрамларыбыз ма мунча нек куралмайдыла? Аллаю онла бурундан, ата-бабаларыбыздан, келгендиле. Ала адет-тёрелерибизни барын да сакъяла да, багъалата да билгендиле. Бусагъатда уа къууанчы болган юйде келген кыонакъланы айыпсыз ашырайыкъ ансы деп, аш-суу, ичги кыйгъылы болуп, къалгъан затлагъа эс бурмай къаладыла. Бусагъатдагы жаш тёлю бу затланы нек сансыз этерге керекди деп, хар бирибиз сагъышланабыз. Къайсы бирибиз да кесини къолундан келген юлюшюн къоша турса, бир алат иш боллукъ эди.

Адетлерибиз этиле турсала, баям, жипге ёрлеуню амалларын да кепле билди эдиле. Мен кёргенден а, сабийлени угъай эсенг, абаданланы да бек аз эди андан хапарлары. Алайда жаш тёлюбюзге юнну жорукъларын юйретген кишиге уллу ыспас этерге сюеме. Сау болсун, адетлерибизни билгени ючюн. Бизге аланы айталлыкъла бар эселе, ол жорукъланы эсге аллыкъла да табыллыкъ болурла.

Миллет миллетлей къалыр ючюн, аны хар адамы да тили, культурасы, адет-тёрелери сакъланырларына кесини юлюшюн къошарга керекди деп, мен алай оюмлайла.

ШАУАЛАНЫ Разият.

Ыйыкыгъа гораскон

17-чи ноябрьден 23-чю ноябрьге деричи



КЪОЧХАРЛА. Баш эм геуюрге кюнде эсигизни жыйып, хар затны иги эсеплеп ишлегиз.

Бараз эм орта кюнде къошакъ иш хакъ мажарыр онгугъуз боллукъду, ол бек керекди жангы жыл байрамны аллында. Байрым кюнде менсиниуну кююгуз, алай этмесегиз, оноучуладан бирлери бла даулашыргъа тюшериксиз. Ол а керекмиди сизге?

ТАНАЛА. Кыйын ыйыкъ боллукъду. Артыкъда геуюрге кюнде эсигизни жыйып ишлегиз-кыйын да, жетишимли да кюн болургъа ушайды ол. Алай эсе, сакъ болуп, хар затны да эсеплеп, тергеп тамамларгъа кюрешигиз. Солуу кюнде юйюрюгюз, юйдегиз бла болугъуз.

ЭГИЗЛЕ. Жетишимли ыйыкъды. Алай эсе да, баш кюн а кыйыныракъ боллукъду. Къалгъан ишчи кюнде сиз мурат этгенча боллукъдула. Жангы ишлени башларгъа да кюркъмагъыз-факхугъуз, кючюгюз, ырысхыгъыз да жетишимлидиле. Байрым кюнню ингиринде, солуу кюнде да шухълорыгъыз бла бирге болсагъыз игиди.



АЙЫРЫЧАБАКЪЛА. Ыйыкъ бек иги кезиудю акъыл керек болгъан ишлени жалчтыргъа, билимгизни ёсдюрюрге, сёлешуле бардырыргъа да, аны бла бирге, сиз ыйыкны ал кюнде болмачы эм керексиз ушакълагъа къатышыргъа боллукъсуз. Солуу кюнде сизни жашауугъузгъа башха адамла къошулургъа боллукъдула.

АСЛАНЛА. Ыйыкъда сиз бек тири боллукъсуз ише да, сёлешуледе да. Ол сизге хар не жаны бла да себеп боллукъду, къатыгыздагъылан да сизни жанлы этерикди. Орта эм байрым кюнде ууакъ затлагъа да эс буругъуз, ала бек керекдиле. Солуу кюнде сабийлеге эс буругъуз, кесигиз да къууанырыкъсыз.

КЫЗЛА. Ыйыкъда сиз этген ишлерибизни жаратсала сюериксиз, эшта да, жетишимлерибиз да болурла, алай эсе да, чекден а ётмегиз. Бу ыйыкъда халкъ аллында да сёлешаллыкъсыз, этген муратыгъызны да ангылаталыкъсыз. Солуу кюнде бек иги кезиудюле чурумланы тамамларгъа эм даулашланы мамырлыкъ бла кетериге.



САДЫКЪЛА. Ыйыкны биринчи жарымы ишни тюрлендириге жараулу кезиудю. Алай эсе да - ашыкъмагъыз: тюрлениу, сиз мурат этгенча, болмай къалыргъа ушайды. Бараз эм орта кюнде коллегаларыгыздан биреу сиз айтханы жаратмазгъа боллукъду. Байрым эм солуу кюнде романтикалы тюбешиле сакълагъыз.



БАЗМАНЛА. Бек иги ыйыкъды. Сиз тийишли багъа бичаллыкъсыз боллукъ ишлеге, башламчылыкъла да. Аны кёрюп тургъан, билген оноучула сизни башха ише чакъырлыкъдыла неда кесигизни бизнесигизни кыурагъыз дерикдиле. Ахшы жолгъа! Жетишимли боллукъгъузгъа сёз да жокъду.

АКЪЫРАПЛА. Баш эм геуюрге кюнде жашауу къарамыгъызны тюрлендириге боллукъсуз, ол себепден жетишимлерибиз да анга кёре боллукъдула. Бараз эм орта кюнде кыйын борчланы тамамларгъа тюшерикди. Байрым кюнде ашыгъышылы оноу этмегиз, оноу этерден алгъа хар затны иги эсеплегиз. Солуу кюнде жууукъларыгыздан биреу сизге сёз бла да, кюч бла да болушуркыду, угъай демегиз.

САДАКЪЧЫЛА. Ыйыкны биринчи жарымы ишни тюрлендириге жараулу кезиудю. Алай эсе да - ашыкъмагъыз: тюрлениу, онгла бардыла болумну иги жанына тюрлендириге, аны бла бирге терс оноу этерге да бардыла «онгла». Солуу кюнде башха ише кёрге, жашуу журтну игисине алышындырыргъа онгла боллукъдула. Анга да эс буругъуз.



ТЕКЕМЮЮЗЛЕ. Бек иги эм фойдалы ыйыкъ боллукъду. Ыйыкны асламысында этер ишлени шарт тохташдырыкъсыз эм этген муратыгъызга жетер ючюн къысха жолну да табарыкъсыз. Ыйыкны ахырында уа болум кыйын болургъа ушайды. Солуу кюнде ишни толусунлай унутуп, юйюрюгюз бла, жууукъларыгъыз бла болугъуз.



СУУКЪУЙЛА. Бу ыйыкъда къатыгыздагъылап тёлюмлю болугъуз. Шёндюю тюрлениу ишлени ахырлары игилик бла да, осаллыкъ бла бошалыргъа ушайдыла. Бараз эм орта кюнде хар не тюрлю ише да алчы болургъа онгугъуз борды. Артыкъда сизни айтх, башламчы болуругъузну сойгенле айтханлагъа кыулакъ салсагъыз. Солуу кюнде иги кезиудюле магъаналы оноу этерге.

ЧАБАКЪЛА. Иги ыйыкъды. Алай эсе да, сиз ашыгъышылы оноу этерге бош итинесиз. Ашыкъмагъыз, кертиди, шёндю онгла бардыла болумну иги жанына тюрлендириге, аны бла бирге терс оноу этерге да бардыла «онгла». Солуу кюнде башха ише кёрге, жашуу журтну игисине алышындырыргъа онгла боллукъдула. Анга да эс буругъуз.



САДАКЪЧЫЛА. Ыйыкны биринчи жарымы ишни тюрлендириге жараулу кезиудю. Алай эсе да - ашыкъмагъыз: тюрлениу, сиз мурат этгенча, болмай къалыргъа ушайды. Бараз эм орта кюнде коллегаларыгыздан биреу сиз айтханы жаратмазгъа боллукъду. Байрым эм солуу кюнде романтикалы тюбешиле сакълагъыз.

Кёрмюч

1-чи ноябрьде Къулийланы Къайсынны Биринчи Чегемде орналган юйюне-музейне баргъанланы кезлерине аруу бетли, кеп накышлы кийизле узакъдан окъуна илинмей къаллыкъ тойол эдиле. Ала къабыргъалада, бахчада да салынып, тийреге, арбазгъа да къууат бердиле. Кёрмючню меценат Локияланы Рашит къурагъанды.

Мен, анга тюбеп, кийизлени аллай бирин къайдан тапханым эмда аланы жыяр акъыл къалай келгенин айтырын тилегенме.

Жашауну бояулары таулу кийизледе

-Анамы анасы Бапыналаны Шахий, ол кеси да шыкъчы эди, кийизге, жамычыгъа уста болгъанды. Мен а, табанларым исси суудан ачыта тургъанларына да къарамай, ыннам бла бирге бир къауум тиширну согъа тургъан кийизни, жамычыны юсюнде ча-

артыкъ боладыла. Кийизле- халкъбызны хазнасыды.

-Сен аланы жыйгъанлы уа къаллай бир заман болады?

-Бир жылгъа жууукъ. Сёзсюз, алыкъа кёбюм жокъду. Болсада, элле сайын айланып, танышларыма, шүхларыма да билдирип,



бып айланыучу эдим. Бу усталыкъ жокъ болуп барады. Абаданларыбызны ёмюрлери узакъ болсун, алай ала кетселе, кийиз согъуу унутулукъду. Ол алай болмасын деген хыйсапдан жыйып башлаганма кийизлени. Кёрмючге отузусун келтиргенме. Юйде да бардыла. Битеу да къыркъдан

ишни андан ары бардырыр муртада.

-Кийизлени араларында энчиле, жарсыгъа, кюе ашагъанла да тюбей болура?..

-Ма бери келтиргенлерими ичинде бири барды да, ол онтогузунчу ёмюрден къалгъанды. Аны манга шүхум Солтанланы Тахир бер-

генди. Алимле айтхангъа кере, кийизни этилгени, накышлары да бирсилеге ушамайдыла. Аны юсюнде кеп торлю динлени белгилери бардыла. Ол бек сейриликди. Эртеден къалгъанына кереуа, бек багъалыды. Аны Тахирни ыннасыны ыннасы сокъгъан эди деген хапар барды. Мен аны юсюнден алимлеге да билдиргенме, ала келип, тинтирге айтхандыла.

Дагыда таулула бла Орта Азиягъа барып, арха къайтхан кийизле да бардыла. Аланы кюе ашагъан жерлери кёндюле.

-Сёзсюз, быллай затланы сакълар ючюн жер, амал да керекдиле. Сен аланы къайда тутаса?

-Ол алайды. Кийизле бары да юйюмдедиле. Ала бир уллу отоуну аладыла. Кюе андан ары ашамаз ючюн а, кеп торлю амалла этерге кюрешемме.

-Сен кесинг а миллет накышланы магъаналарын билдирге сюемисе?

-Бек сыйюп биллик эдим, алай аланы юсюнден жазылгъан кеп китап жокъду. Бу кийизлени хар бирини да кеслерини энчиликлери барды. Аланы уа алимледен сора бусагъатда киши билалыкъ тойюлду. Мен билген а, торк тили миллетте кийизни накышына кеслерини жерлерини, динлерини белгилерин салып болгъандыла.

Таулуланы бла къарачайлыланы жашауларында кийиз уллу магъананы тутханды. Ол юйюне къабыргъасын Оахъландыргъандан сора да, бернеге да берилгенди, аны юсюне жатхан да этгендиле. Кийизи болгъан юй байгъа саналгъанды. Бек ыразы болукъ эдим, тиширнуларыбыз бу ишге эс бурсала. Мен билгенликден, Огъары Малкъарда, Огъары Бахсан элде да кийизле сокъгъан гиче цехле бардыла. Ала бу усталыкъ къайтырына ышаныулукъ бердиле.

ХОПАЛАНЫ Марзят.

СУРАТДА: Локияланы Рашид 19-чу ёмюрде ишленген кийизни къатында.

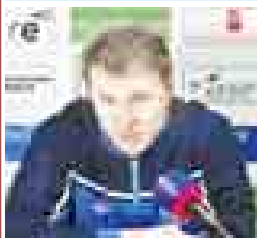
Суратны автор алгъанды.

Футбол

«Биджи улу кючлю команда тийишдиргенди»

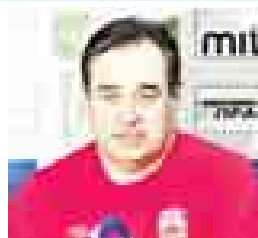
Профессионал футбол лиганы 17-чи турунда Нальчикни «Спартак» кеси майданында Волгоградны «Ротор» бла тюбешгенди. Биринчи таймда, кюреш къаты баргъан эсе да, эки къауум да эсепни ачалмагъандыла. Тюбешуно экинчи жарымыны 59-чу такыйкъасында судья волгоградчыланы къабакъ эшиклерине пенальти береди, топну уруп къабакъ эшиклени ичине Амир Бажев кийиреди. Андан сора матчны ахырына дери эсеп торленмей къалгъанды.

ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИЯ



Олег ВЕРЕТЕННИКОВ, «Ротор» баш тренери:

- Бу оюнда бизни жашла къонакъбайладан къарыусуз эдиле деп эслемегенме. Алай эсеп бла ыразы болмагъанымы ангалы болурсуз. Судья да тап оюнула чыгъарып тургъанды деп айталыкъ тойюлме. Белгилерчады, нальчикчиле да, къаруалуу ойнап, чабыуулукъларыбыздан хайыр чыкъмазча битеу амалыбызны алып тургъандыла. Футболчуларыбыз эсепни торлендирге деп ахыр такыйкъалагъа дери кюрешгендиле, болсада муратларына жеталмагъандыла. Ахырында Биджи улу иги команда къурагъанын белгилерге сюеме, дегенди ол.



БИДЖИЛАНЫ Хасанбий, «Спартак-Нальчикни» баш тренери:

- Тюбешу башларыны аллында бир кесек сагъыракъ да болгъан эдик. Статистикагъа кере, «Ротор», хар заманда да бизни команданы хорларгъа ёч болуп, кючюнден келгенча ойнаучуду. Насыпха, оюнуни биринчи жарымы биз мурат этгенча алай ётгенди, бир футболчуларыбыз ахырында эсепни анаргъа да онгу бар эди...

Матчны экинчи жарымында тактикабызны биягъы торлендиргенбиз эм бир гол ургъандан сора хорлам эсепни ахырына дери тутханбыз.

«Юг» зонаны 17-чи турундан сора таблицасы

КОМАНДАЛА	О	Къ	ТБ	Х	Т	О
1 Черноморец Н	16	10	5	1	29-14	35
2 Торпедо Арм	16	10	3	3	33-16	33
3 Афипис	15	9	1	5	19-12	28
4 Динамо-ГТС	15	8	4	3	18-10	28
5 Митос	15	7	6	2	21-8	27
6 Витязь Кр	14	8	2	4	20-17	26
7 Спартак Нч	15	7	5	3	24-10	26
8 Таганрог	16	7	5	4	17-12	26
9 Машук-КМВ	15	7	4	4	17-16	25
10 ТСК	14	7	2	5	18-12	23
11 Ротор	16	6	4	6	22-19	22
12 Ангуст	16	5	4	7	12-22	19
13 Дружба М	15	5	2	8	17-18	17
14 Биолог-Новокубанск	14	5	2	7	17-19	17
15 Анжи-2	16	4	5	7	10-16	17
16 Алания	14	4	3	7	16-26	15
17 Сочи	16	3	5	8	14-23	14
18 Краснодар-2	14	4	1	9	20-27	13
19 СКЧФ	15	3	4	8	9-21	13
20 Жемчужина Я	15	3	3	9	10-27	12
21 Терек-2	15	2	6	7	7-13	12
22 Астрахань	15	3	2	10	14-26	11

Майданда бу футболчула ойнагъандыла:

«Спартак-Нальчик»: Городовой, Васильев, Науменко, Каркаев, Михайлов, (Балов 88), Гузь, (Дышеков 39), Ахриев, (Кишев 57), Бажев, Гурфов, (Машуков 85), Конов, (Макоев 67), Гугуев.

«Ротор»: Поляков, Никуличев, Ионов, Коваленко, Беспанев, Клюев, Смирнов, (Гайдуков 84), Гаджиев, Герасимов, Тазетдинов, (Кадошин 60), Лященко, (Пукьянов 64).

Сары карточкалары Гурфов, Михайлов, Никуличев эм Смирнов алгъандыла.

Бирси команда была ойнагъандыла: Таганрог-Астрахань 3:1, Анжи-2- Машук-КМВ 0:1, Ангуст-Митос 0:3, Алания- Динамо-ГТС 0:0, Ангуст- Митос 0:3.

Чемпионатда кезиулу оюну «Спартак» 17-чи ноябрьде Ставропольда ол жерли Динамо ГТС команда бла тюбеширкиди.

Бизни корр.

Билдирме

Видеоконкурс башланады

«Къабарты-Малкъарны кеп функциялы жаш тёлү ара» къырал бюджет учреждение республиканы видеоконкурс башланганы юсюнден билдиреди. Ол Улбашланы Жамияны «Машук-2014» деген север-кавказ жаш тёлү форумда хорлагъан «Ата-бабаларымы жери мени кезлерим бла» деген проектинге кере бардырылады.

Аны мураты жаш адамла-

ны акъылларына инсанлыкъ, патриотлукъ, гиче ата журтунга сыймеклик сезимле синдириуду, аны маданиятына, тарыхына, адет-тёрелерине хурмет этерге юретиуду, аланы виляна деюискусствону болушлугу бла чыгъармачылыкъгъа хунерликлерин, фахмуларын да айнытыргъа тап болумла къурауду.

Анга къатышханла эмда хорлагъанла дипломла эм багъалы затла бла (фотоаппаратла,

мобильный телефонла эм башхала) саугъаланырыкъдыла. Айырмалы ишле уа республикалы телеканаллада кёргоз-толлокдюле.

Конкурска ишле быйыл 5-чи декабрьге дери бу адрес бла алынадыла: **360028, Нальчик шахар, Ленин пр., 57. Тел./факс 98662) 77-59-03, 8-918-722-77-82; E-mail: kb.mmc@mail.ru;** проектин кесини энчи сайты: молодежикбр.pф.

Тюрлю-тюрлю усталыкълапгъа юретирикдиле

Къабарты-Малкъар Республиканы Уруну, иш бла жалчытуу эмда социальный къоруулау министерствосу ишсиз граждандланы жангы усталыкълагъа юретирик эмда къошакъ про-

фессионал билим берир муртада быйыл 17-чи ноябрьден башлап 17-чи декабрьге дери окъутуу база къурайды.

Аны юсюнден тынгылы хапар билдирге сыйгенле Нальчик ша-

харда Кешоков орамда 100-чю номерли юйге келирге, 8(8662) 42-50-79 телефон номерге сёлеширге эмда www.mintrudkr.ru сайты ачып къараргъа болукъдула.

Учредительле: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительство

Баш редакторну орунбасары КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

АТТАЛАНЫ Жамал (баш редактор)

БЕШПАЙЛАНЫ Муталип (баш редакторну орунбасары)

ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жуаулы секретарь)

ТЕКУЛАНЫ Хауа (жамауат-политика бёлюмню таматасы)

САРАККУЛАНЫ Асият (культура бёлюмню таматасы)

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жуаулы секретарь - 42-66-85.

Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны аркиндиклерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 1994 жылда 14-чю июнда регистрация этилгенди.

Регистрация номер —Н—0066. Индекс - 51532

Газетни басмагъа КъМР-ни Басма эмда асламлы коммуникацияла жаны бла къырал комитетини компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет «Компартраф» ООО-ну типографиясында басмалангъанды. Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Номерге графикте кере

19.00 сагъатда къол салында.

20.00 сагъатда къол салынганды

ГАЗЕТНИ НОМЕРНИ ЧЫГЪАРГЪАНЛА:

Текуланы Хауа-дежурный редактор; Кетенчиланы Зульфья - жуаулы секретарыны орунбасары; Зезаланы Илда (1,2,3,4-чю бетле), Бийчеккуланы Жаннета- (5,6,7,8-чи бетле) - корректорла.

Тиражи 2130 экз. Заказ № 2209

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:



360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5

электронный почтасы: elbor_50@mail.ru